

Marja Horbach
Katri Tuohimäki

VARHAISKASVATUKSEN OPETTAJIEN KOKEMUKSIA ESI- JA ALKUOPETUK- SEN NIVELVAIHEESTA

Tarkastelukulmana tehostetun ja erityisen tuen
jatkuvuus

Opinnäytetyö
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomikoulutus

2023

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tutkintonimike	Sosionomi AMK
Tekijä/Tekijät	Marja Horbach ja Katri Tuohimäki
Työn nimi	Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheesta. Tarkastelukulmana tehostetun ja erityisen tuen jatkuvuus
Toimeksiantaja	Helena Kuusisto, Kouvolan kaupungin varhaiskasvatus
Vuosi	2023
Sivut	34 sivua, liitteitä 4 sivua
Työn ohjaaja(t)	Maija Olli

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kouvolaisten varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheesta. Tässä opinnäytetyössä selvitetään, millaisina kouvolaisten varhaiskasvatuksen opettajat näkevät vaikutusmahdollisuutensa lasten tuen, erityisesti tehostetun ja erityisen tuen, jatkuvuuteen esiopetuksesta alkuopetukseen siirtymisen nivelvaiheessa. Tässä opinnäytetyössä kerrotaan lisäksi, miten Kouvolaissa esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa työskennellään sen eteen, että tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevat lapset saisivat alkuopetukseen siirryttyään riittävää tehostettua ja erityistä tukea.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Opinnäytetyötä varten on haastateltu yksilöllisesti viittä varhaiskasvatuksen opettajaa ja kahta varhaiskasvatuksen erityisopettajaa lukuvuoden 2021–2022 päätteeksi. Haastatteluaineistoa on työstetty aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Haastattelujen myötä opinnäytetyön painopisteeeksi nousi joustava esi- ja alkuopetus. Joustava esi- ja alkuopetus tarkoittaa vuosiluokkiin sitomatonta opetusta, jossa esiopetuksen ja alkuopetuksen raja hämärtyy. Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kokivat alkuopetuksen henkilökunnan arvostavan heidän tekemää työtään sitä enemmän, mitä enemmän joustavaa esi- ja alkuopetusta oli ollut. Mitä enemmän yhteistyötä alkuopetuksen kanssa oli lukuvuoden 2021–2022 aikana tehty, sitä enemmän haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kokivat voivansa vaikuttaa tehostetun ja erityisen tuen jatkuvuuteen esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa.

Jatkotutkimusehdotuksiksi nousi nivelvaiheiden tutkimus. Tässä opinnäytetyössä keskityttiin pelkästään varhaiskasvatusyksiköiden yhteydessä toimiviin esiopetusyksiköihin, ei tutkittu lainkaan perusopetuksen yhteydessä sijaitsevia esiopetusyksiköitä ja näiden henkilöstön kokemuksia. Joustava esi- ja alkuopetus yleistyy. Tätä olisi hyvä tutkia myös lisää.

Asiasanat: varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, varhaiskasvatus, esiopetus, alkuopetus, joustava esi- ja alkuopetus, kolmiporainen tuki, tehostettu tuki, erityinen tuki, nivelvaihe

Degree title	Bachelor of Social Services
Authors	Marja Horbach and Katri Tuohimäki
Thesis title	The early childhood educators' experiences in supporting the transition from pre-primary education to primary education for children requiring intensified and special support
Commissioned by	Helena Kuusisto, Early childhood education and care, Kouvola
Time	2023
Pages	34 pages, 4 pages of appendices
Supervisor	Maija Olli

ABSTRACT

The objective of this thesis is to examine the early childhood educators' experiences in the city of Kouvola in supporting the transition from pre-primary education to primary education for children requiring intensified and special support.

The data was collected by qualitative research methods. Five semi-structured one-to-one interviews were conducted with five early childhood educators at the end of the school year 2021–2022 and one semi-structured interview was conducted with two early childhood special educators. Data-driven content analysis was used to process the collected data. Based on the data-driven analysis of the interview data, flexible pre-primary and primary education became the main focal point of the study. Flexible pre-primary and primary education refers to teaching which is not tied to a specific grade and in which the line between pre-primary education and primary education is therefor blurred.

The more the primary school teachers co-operated with the early education educators during the school year 2021–2022, the more the interviewed early education educators experienced appreciation for their work from the primary school teachers. Flexible pre-primary and primary education was considered an important tool in the co-operation between pre-primary and primary education. The more flexible pre-primary and primary education was conducted during the school year 2021–2022, the more the early education educators felt they were able to support the transition from pre-primary education to primary education for children requiring intensified and special support.

Keywords: early childhood educator, early childhood special educator, early childhood education and care, pre-primary education, primary education, flexible pre-primary and primary education, three-step-support, intensified support, special support, transition phase

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ.....	6
2.1	Varhaiskasvatuksen opettaja	6
2.2	Opettajana esiopetuksessa	7
2.3	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	7
2.4	Yhteistyö alkuopetuksen kanssa	7
3	ESI- JA ALKUOPETUKSEN NIVELVAIHE	8
4	TUKI KOUVOLAN VARHAISKASVATUKSESSA	9
5	KOLMIPORTAINEN TUKI ESIOPETUKSESSA	10
5.1	Yleinen tuki	11
5.2	Tehostettu tuki.....	11
5.3	Erityinen tuki	12
5.4	Pedagoginen arvio, selvitys ja suunnitelma	13
6	JOUSTAVA ESI- JA ALKUOPETUS.....	14
7	AINEISTON KERÄÄMINEN JA ANALYSOINTI	15
7.1	Tutkimusaineisto	15
7.2	Tutkimuskysymykset	17
7.3	Tutkimusmenetelmät.....	18
7.4	Tutkimuksen analyysivaihe	18
7.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	20
8	TULOKSET.....	20
8.1	Varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan yhteistyö	21
8.2	Tiedonsiirtopalaverit	21
8.3	Joustava esi- ja alkuopetus.....	22
8.4	Varhaiskasvatuksen opettajien kokema arvostus.....	24
8.5	Johtopäätökset.....	25

9	KEHITYSEHDOTUKSET	26
9.1	Joustavan esi- ja alkuopetuksen mahdollistaminen	26
9.2	Luokanopettajien kiinnittäminen	27
10	POHDINTA	28
10.1	Pienten lasten koulu	28
10.2	COVID-19-pandemia	29
10.3	Kestävä kehitys	29
10.4	Jatkotutkimusehdotukset	30
10.5	Oma oppiminen	31
	LÄHTEET	32

LIITTEET

- Liite 1. Puolistrukturoidun haastattelun runko.
Esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettajat.
- Liite 2. Puolistrukturoidun haastattelun runko.
Varhaiskasvatuksen erityisopettajat.

1 JOHDANTO

Tutkimme opinnäytteessämme Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheesta. Tarkastelukulmanamme on tehostetun ja erityisen tuen jatkuvuus.

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2022 päivityksessä määritellään tarkasti kolmiportaisen tuen tasot ja muodot sekä miten tukea annetaan. Niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa lapselle annettavan kolmiportaisen tuen tasot jaotellaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen tuen tarve määritellään yksilöllisesti.

Esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen sujuvuus nojautuu osaltaan toimivaan ja kunnioittavaan moniammatilliseen yhteistyöhön esi- ja alkuopetuksen välillä. Tähän olisi hyvä olla toimivat ja yhdenmukaiset työkalut kaikissa yksiköissä. Käymme muutamia aineistostamme löytyneitä työkaluja läpi työssämme.

Haastattelimme opinnäytetyöhömme lukuvuoden 2021–2022 päätteeksi viittä (5) Kouvolan kaupungilla esiopetuksessa työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa sekä kahta (2) varhaiskasvatuksen erityisopettajaa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat vahvasti mukana, kun tehostetun ja erityisen tuen jatkumoa suunnitellaan lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyö on tärkeää tässä nivelvaiheessa ja siksi haastattelimme opinnäytetyöhömme myös heitä.

Tutkielmamme on kvalitatiivinen. Opinnäytetyömme muovautui teemahaastattelujemme myötä, mikä on kvalitatiiviselle tutkimusmenetelmälle ominaista rikkautta. Painopistealueeksemme nousi puolistrukturoitujen haastattelujen myötä joustava esi- ja alkuopetus, josta Kouvolalla on pilotointien myötä kokemusta jo vuodesta 2018.

Opinnäytetyömme tilaajana on Kouvolan kaupungin varhaiskasvatus. Yhteys-henkilönä on Kouvolan varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusisto.

2 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Uudistetun varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaan varhaiskasvatusta järjestetään monialaisessa yhteistyössä siten, että jokaisen lapsen kasvatuk-sessa, opetuksessa ja hoidossa toteutuu lapsen kehityksen mukaiset tarpeet ja tuen muodot. Toimivat paikalliset yhteistyörakenteet ja yhteisölliset toiminta-tavat ovat edellytys lapsen tuen toteutumiselle. Lapsen edun tulee ohjata mo-nialaista yhteistyötä. Yhteistyötä toteutetaan ensisijaisesti lapsen huoltajan suostumuksella.

2.1 Varhaiskasvatuksen opettaja

Varhaiskasvatuksen opettaja on päävastuussa lapsiryhmänsä toiminnan suunnittelusta, sen toteutuksesta sekä arvioinnista opetuksen ja kasvatuksen osalta. Suunnitelmallisella ja tavoitteellisella työllä pyritään tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen opettajalta edellytetään asiantuntemusta varhaispedagogiikasta sekä lapsen kasvusta ja kehityksestä. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuusvaatimus on yliopiston kasvatustie-teiden kandidaatin tutkinto, johon sisältyy varhaiskasvatuksen tehtävien opin-tojen lisäksi esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot ja antaa myös kelpoisuuden esiopetuksen opettajan työhön (OAJ 2022).

Kouvolan kaupungilla varhaiskasvatuksen opettaja on vastuussa muun henki-löstön kanssa lapsen tuen suunnittelusta, toteuttamisesta sekä sen arvioin-nista. Varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai erityisopettaja on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnitelmasta, toteutuk-sesta ja arvioinnista. Varhaiskasvatuksen opettaja myös vastaa tuen kannalta välttämättömästä tiedonsiirrosta sekä yhteistyöstä huoltajien ja monialaisen tii-min kanssa. Lisäksi hänen tulee jatkuvasti kehittää omaa osaamistaan laaduk-kaan tuen järjestämiseksi. (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.)

2.2 Opettajana esiopetuksessa

Esiopetusta antavan opettajan kelpoisuus on säädetty opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa (986/1998). Opetusryhmissä, joihin ei kuulu perusopetusta, on lastentarhaopettajan tutkinnon tai soveltuvan kasvatustieteen tutkinnon suorittanut henkilö kelpoinen antamaan esiopetusta.

Esiopetuksessa varhaiskasvatuksen opettaja vastaa opetussuunnitelman mukaisen opetuksen toteutuksesta ja lapsen henkilökohtaisen esiopetussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista (OAJ 2022).

2.3 Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan kelpoisuusvaatimuksena on varhaiskasvatuksen opettajan koulutus sekä yliopistossa suoritettut erityisopettajan opinnot tai varhaiserityiskasvatuksen maisteriopinnot pääaineena erityispedagogiikka (OAJ 2022).

Kouvolan kaupungilla varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tarvittaessa lapsen tuen tarpeen ja tukitoimenpiteiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Erityisopettajan tuki varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- sekä ryhmäkohtaista. Lisäksi erityisopettaja vastaa lapsen pedagogisen selvityksen kokoamisesta sekä osallistuu tuen asiakirjojen ja esityksen laadintaan yhteistyössä varhaiskasvatussyksikön henkilöstön ja johtajan kanssa. (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.)

2.4 Yhteistyö alkuopetuksen kanssa

Opetussuunnitelmissa korostetaan esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä, sekä sen merkitystä lapsen koulunkäynnille. Esikoulusta ja alkuopetuksesta vastaavat opettajat käyvät keväisin tiedonsiirtopalaverin, jossa välitetään tiedot esikoululaisista ja heidän esiopetusvuodestaan. (Karikoski & Tiilikka 2020, 89.)

Esiopetuksen ja alkuopetuksesta vastaavien opettajien välinen yhteistyö luo lapsen oppimispolun esiopetuksesta alkuopetukseen. Sujuva yhteistyö tukee

lapsen oppimista ja tuen tarpeita koskevan tiedon välittymistä. Yhteistyöllä lisätään varhaiskasvatuksen ja koulun tietoisuutta kasvatusyhteisöjen toiminnan erityispiirteistä ja painopisteistä, ja luodaan lapselle eheä ja ymmärrettävä oppimispolku esiopetuksesta läpi perusopetuksen. (Karila ym. 2013, 53–54.)

3 ESI- JA ALKUOPETUKSEN NIVELVAIHE

Nivelvaiheella opinnäytetyössä tarkoitamme esi- ja alkuopetuksen välistä siirtymävaihetta. Kouluun siirtyminen on merkittävä nivelvaihe esikoululaisen perheen elämässä. Lapsen vanhemmat, kasvatuksesta ja opetuksesta vastaavat aikuiset ovat merkittävässä asemassa nivelvaiheen toteutumisessa. (Karikoski & Tiilikka 2020, 89.) Lapsen tärkeimpinä elinympäristöinä kodin, varhaiskasvatuksen ja koulun päätehtävänä on yhdessä tukea lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista (Karila ym. 2013, 5). Varhaiskasvatus ja esiopetus edistävät lapsen oppivelvollisuutta ja muodostavat perusopetuksen kanssa merkityksellisen jatkumon lapsen elämässä (Louhela-Risteelä & Meriläinen 2020, 53).

Oppimisympäristönä varhaiskasvatus on lapsilähtöistä leikkiä painottavaa ohjattua pedagogista toimintaa. Esiopetus nähdään usein osana tätä varhaiskasvatuksen pedagogista ohjelmaa, ja että sen tavoitteena on valmistaa lasta opetussuunnitelman mukaisiin koululaisen taitoihin. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö voidaan nähdä tärkeänä tavoitteiden saavuttamiseksi. Esiopetus suunnitellaan yleensä yhdessä varhaiskasvatuksen ja kouluviranomaisen kanssa. (Ojala 2015, 5.)

Esiopetus on lapsen oppimista, kasvua ja kehitystä tukevaa tavoitteellista toimintaa, jota ohjaa esiopetuksen opetussuunnitelma. Myös esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen toiminta ja siihen liittyvä tiedonsiirto perustuu valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan, mutta sen käytänteet ovat kuntakohtaisten opetussuunnitelmien mukaisia (Opetushallitus 2014, 54). Kouvolan kaupungin opetussuunnitelman mukaan nivelvaiheessa on keskeisintä taata kasvun ja oppimisen tuen jatkumo. Käytäntöjä suunnitellaan ja arvioidaan kokonaisuutena, jotta yhtenäisillä toimintamalleilla voidaan varmistaa lapselle johdonmukainen ja oikea-aikainen palvelu kasvun ja kehityksen tueksi. Nivelvaiheessa

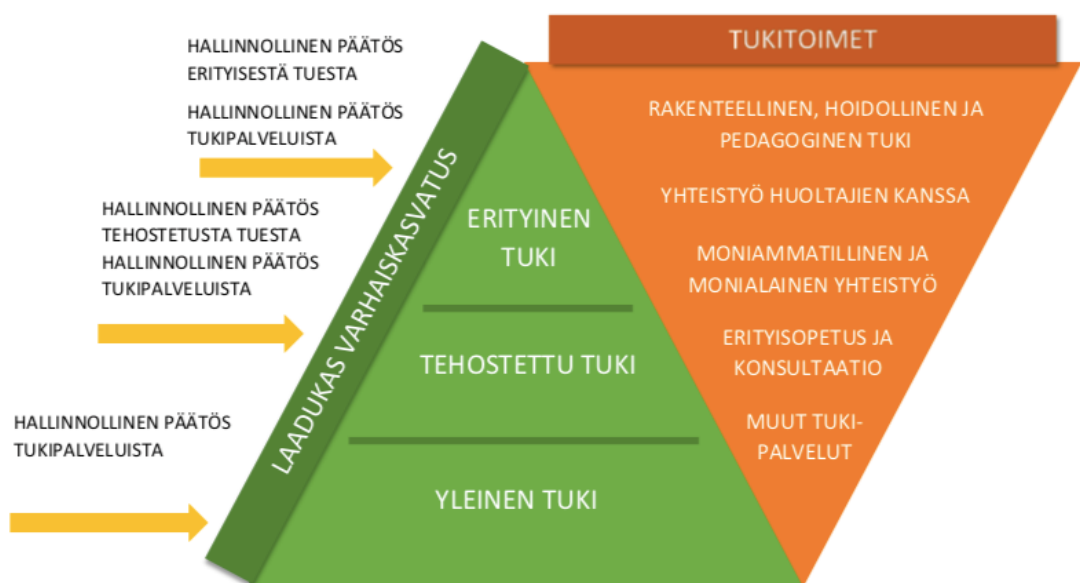
riittävällä tiedonsiirrolla taataan tukimuotojen jatkumo ja pysyvyys. Tuen tarpeet arvioidaan yhdessä huoltajien, oppilaan, opettajien ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. (Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma 2022, 41.)

Nivelvaiheen rakentuminen ammattilaisten yhteiseksi hankkeeksi edellyttää esi- ja alkuopettajilta, erityisopettajilta ja vanhemmilta tietoista yhteistyön rakentamista. (Karila ym. 2013, 35). Lapsen tuen monialainen toteuttaminen vaatii suunnitelmallista ja jatkuvaa yhteistyötä. Myöskin lapsen oikeusturvan kannalta on tärkeää, että siirtymävaiheissa riittävä tieto siirtyy lapsen kanssa työskentelevän henkilöstön välillä sujuvasti. Tästä syystä toimintakäytäntöjen ja säädöserustan uudistaminen, jopa valtakunnallisesti yhtenäiseksi, voidaan opetusministeriön tekemän selvityksenkin mukaan nähdä tarpeellisena. (Alila 2022, 107.)

4 TUKI KOUVOLAN VARHAISKASVATUKSESSA

Kouvolan kaupungilla varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus saada tarpeidensa mukaisesti yleistä, tehostettua tai erityistä tukea (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma 2022).

VARHAISKASVATUKSEN TUEN TASOT

Kuva 1. Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen tuen tasot

Kuva 1 esittää Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen tuen mallia, joka etenee yleisestä tuesta tehostettuun ja erityiseen tukeen. (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.)

Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksessa inklusiivinen periaate on, että lapselle mahdollistetaan onnistumisen kokemuksia ja lapsi tuntee osallisuutta varhaiskasvatusryhmässään. Tuki toteutetaan ensisijaisesti lapsen vertaisryhmässä ja osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tuen tarpeellisuutta ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti moniammatillisessa yhteistyössä ja lapsen huoltajien kanssa. Lapsen tuen arvioimisprosessia varten voi tehdä aloitteen varhaiskasvatuksen henkilöstö, lapsen huoltaja tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö. (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.)

Lapsen tarvittavan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan lapsen vahvuudet, mielenkiinnon kohteet sekä lapsen oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tarpeet. Tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia muotoja. Varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi on suunnittelussa huomioitava tuen tarpeet sekä lasten etu ja taitotasot. (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.)

Lapsen tuen tarpeen toteutus, toiminnan kehittäminen ja arviointi kuuluu koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle heidän koulutuksen, työnkuvan ja vastuun mukaan. Lapsen tulee saada tarvitsemansa tuki oikea-aikaisesti, ja tuen tulee muodostaa johdonmukainen jatkumo lapsen varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksen aikana sekä siirtyessä perusopetukseen. (Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma 2022.)

5 KOLMIPORTAINEN TUKI ESIOPETUKSESSA

Esiopetus kuuluu perusopetuslain piiriin, vaikka esiopetus toimiikin Suomessa usein varhaiskasvatussyksiköissä. Esiopetuksessa noudatetaan perusopetuslain mukaista kolmiportaista tukijärjestelmää, mikä toimii esiopetuksessa nimityksellä kasvun ja oppimisen tuki. (Sandberg 2021, 30.) Kolmiportaisella tuella

tarkoitetaan lapsen kasvun ja oppimisen mukaisen tuen etenemistä portaittain yleisestä tuesta, tehostettuun ja erityiseen tukeen (Louhela-Risteelä & Meriläinen 2020, 53). Kolmiportaisen tuen määritelmä (642/2010, 16–17 §) täydennettiin 2010 perusopetuslakiin (628/1998) toimimaan samoin periaattein esi- ja alkuopetuksessa. Kolmiportaisen tuen malli on myös kirjattu osaksi Kouvolan kaupungin esiopetus- ja opetussuunnitelmaa.

5.1 Yleinen tuki

Kolmiportaisen tuen ensimmäinen porras on yleinen tuki. Se on jokaiselle lapselle annettavaa päivittäistä tukea. Yleisessä tuessa lapsen yksilölliset tarpeet huomioidaan yhteistyössä huoltajien kanssa oppimissuunnitelmaa tehtäessä, sekä oppimisympäristössä ja toimintatavoissa. (Kolmiportainen tuki esiopetuksessa s.a.)

Yleinen tuki on lähtökohtaisesti kaikille lapsille annettavaa tukea, sillä jokaisella lapsella on oikeus saada tukea oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen (Louhela-Risteelä & Meriläinen 2020, 54). Esiopetusryhmän toimintatapojen tulee kannustaa, rohkaista ja osallistaa kaikkia lapsia ja yleisen tuen antamiseen osallistuu koko henkilöstö. Jokainen lapsi tulisi ryhmässä huomioida omine vahvuuksineen ja taata kaikille turvallinen ja rauhallinen työilmapiiri. (Sandberg 2021, 32.)

5.2 Tehostettu tuki

Toista porrasta kutsutaan tehostetuksi tueksi. Sitä käytetään, kun lapsen tuen tarve on jatkuvaa ja yleinen tuki ei enää riitä. Kun lapsella huomataan tuen tarvetta, varhaiskasvatuksen opettaja keskustelelee ensin lapsen huoltajan kanssa mahdollisesta tuen aloittamisesta. Tämän jälkeen varhaiskasvatuksen opettaja suorittaa lapsen pedagogisen arvion. Lapsen edun toteutumiseksi pedagogista arviota varten tarvitaan myös monialainen näkemys esimerkiksi varhaiskasvatuksen kuraattorilta, neuvolalta, psykologilta, lapsen mahdollisilta terapiapalveluilta tai koulun erityisopettajalta. Pedagoginen arvio käsitellään yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan, erityisopettajan ja yksikön johtajan kanssa ja kirjataan tarvittavat ja sovitut toimenpiteet. Lapsen huoltajalla on

aina myös oikeus olla läsnä oman lapsensa asioiden käsittelyssä. (Kolmiportainen tuki esiopetuksessa s.a.)

Tehostetussa tuessa tukitoimet ovat yksilöllisempiä, suunnitellumpia, tiiviimpiä sekä moninaisempia, kuin yleisessä tuessa. Tehostetussa tuessa lapselle tehdään oppimissuunnitelma, johon kirjataan pedagogiset toimenpiteet lapsen kasvun ja oppimisen tehostettuun tukemiseen. Oppimissuunnitelman on tarkoitus olla kattava työväline arkeen, jotta lapselle asetetut tavoitteet ja suunnitellut menetelmät toteutuvat. Lisäksi oppimissuunnitelmaan kirjataan myös oppimisympäristössä tehtävät toimenpiteet tuen mahdollistamiseksi. (Sandberg 2021, 33–35.)

5.3 Erityinen tuki

Erityinen tuki on kolmas porras. Erityiseen tukeen turvaudutaan, kun lapsen kasvun ja oppimisen vaikeuksien takia esiopetusta tehostettu tuki ei ole enää riittävää, ja tuen tarve on kokoaikaista ja jatkuvaa. Lapsen tuen tarpeesta varhaiskasvatuksen erityisopettaja kokoaa monialaisen tiimin yhteistyössä pedagogisen selvityksen, jossa arvioidaan lapsen sen hetkinen kokonaistilanne, erityisen tuen tarpeet ja tarvittavat toimenpiteet. (Kolmiportainen tuki esiopetuksessa s.a.).

Erityisessä tuessa kootaan monialainen tiimi, johon voidaan lasten huoltajien suostumuksella pyytää mukaan lasta hoitaneita hyvinvointi- ja terveystalvelujen edustajia. Tässä monialaisessa tiimissä käsitellään varhaiskasvatuksen erityisopettajan kokoamaa pedagogista selvitystä, jossa arvioidaan lapsen saamaa tukea ja riittävyttä kokonaisvaltaisesti. Tämän pedagogisen selvityksen pohjalta monialainen tiimi arvioi yhdessä lapsen erityisen tuen tarpeet sekä tarvittavat toimenpiteet. Erityisen tuen aloittaminen edellyttää aina hallinnollista päätöstä erityisen tuen koordinaattorilta, ja se annetaan tiedoksi lapsen huoltajille, lapsen varhaiskasvatusyksikölle sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajalle. Lapsen esiopetussuunnitelmaan kirjataan suunnitelma tuen tavoitteista ja niiden toteutuksesta. Lapsen edun mukaisesti erityinen tuki järjes-

tetään ensisijaisesti varhaiskasvatuksen esiopetuksessa tai koulun erityisopetuksessa. Erityinen tuki voidaan järjestää yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. (Kolmiportainen tuki esiopetuksessa s.a.)

Yleiseen ja tehostettuun tukeen verrattuna erityisessä tuessa lapsella on erityisopettajan tuki vahvemmin saatavilla ja tarpeen tullen mahdollisuus jatkuvaan erityisopetukseen. Erityinen tuki on hallinnollinen päätös, joka tulee tehdä hallintolainmukaisesti kuunnellen lapsen huoltajaa. Tässä päätöksessä tulee ottaa huomioon lapsen opetusryhmä, tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja muut tarvittavat tukitoimet. Erityisessä tuessa lapselle tulee tehdä henkilökohmainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS, johon kirjataan kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tavoitteet. (Sandberg 2021, 36–37.)

5.4 Pedagoginen arvio, selvitys ja suunnitelma

Pedagoginen arvio vahvempaa ja tehostetumpaa tukea varten tehdään, kun katsotaan etteivät yleisen tuen pedagogiset menetelmät ole riittäviä lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Pedagogisessa arviossa tulee käsitellä lapsen vahvuudet, mielenkiinnon kohteet, oppimisvalmiudet ja hänen tarvitsemansa pedagogiset tukitoimet. Pedagogisessa arviossa huomioidaan myös esiopetuksen henkilöstön ja lapsen vanhempien näkemys sekä arvio yleisen tuen menetelmien toimivuudesta lapsen kasvun ja oppimisen tukena. Arvio käsitellään moniammatillisessa työryhmässä ja päätetään siirtykö lapsi yleisen tuen portaalta tehostettuun tukeen. (Sandberg 2021, 33.)

Mikäli tehostetun tuen pedagogiset menetelmät todetaan lapselle liian vähäiseksi tulee tehdä lakisääteinen pedagoginen selvitys lapsen oppimistavoitteiden saavuttamisesta. Selvityksen laatimiseen osallistuu moniammatillisessa yhteistyössä esiopetuksesta vastaava opettaja, oppilashuollon ammattihenkilöt sekä lapsi ja hänen vanhempansa. Selvityksessä voidaan huomioida myös suosituksina terveysalan ammattilaisten lausunnot lapsesta. Pedagogisessa selvityksessä arvioidaan lapsen tuen tarpeen tilanne kokonaisvaltaisesti huomioiden lapsen taidot, edistyminen sekä miten tehostettu tuki on vaikuttanut oppimiseen ja kehitykseen. Valmiin selvityksen pohjalta tehdään arvio erityisen tuen tarpeesta. (Sandberg 2021, 35.)

Pedagoginen suunnitelma on tärkeä työväline esiopetuksen arjessa laadukkaan pedagogisen toiminnan ja tuen toteutumisessa. Suunnitelmaan tulee kirjata ainakin lapsen kiinnostuksen kohteet, vahvuudet, onnistumiset, haasteet ja tuen tarpeet, sekä pedagogisen toiminnan tavoitteet, tuen toteuttamisen toimintamuodot sekä lapsen oma näkemys ja tieto, joka on merkityksellistä pedagogisten tavoitteiden kannalta. Pedagogista suunnitelmaa tulee myös jatkuvasti arvioida ja tarpeen tullen päivittää, jotta tukimuodot ja tavoitteet olisivat lapselle oikea-aikaisia ja oppimistavoitteisiin nähden sopivia. Lapselle tulee tarjota pedagogista tukea sen tasoisesti niin kauan, kuin se on hänelle tarpeellista. Tuen tarve voi kuitenkin muuttua esiopetusvuoden aikana, kun lapsi kehittyy ja oppii. (Sandberg 2021, 38–61.)

6 JOUSTAVA ESI- JA ALKUOPETUS

Kouvolan kaupungissa joustava esi- ja alkuopetus (JEA) tarkoittaa vuosiluokkiin sitomatonta opetusta, jossa esiopetuksen ja alkuopetuksen raja hämärtyy. Perinteiset vuosiluokat muodostavat joustavassa esi- ja alkuopetuksessa yhtenäisen oppimisen kokonaisuuden, jossa lapsen kehitystaso ja taidot merkitsevät ikää enemmän. Esiopetuksesta lähtien toiselle luokalle asetetut sisällöt ja tavoitteet saavutetaan joustavasti 2–4 lukuvuoden aikana. (Joustava esi- ja alkuopetus opetussuunnitelma 2022, 2–3.) Joustavassa esi- ja alkuopetuksessa monimuotoiset opetusryhmät ja eriyttäminen mahdollistavat lapsen yksilöllisen etenemisen ja kehityksen huomioon ottamisen vertaisoppimisen keinoin (Joustava esi- ja alkuopetus opetussuunnitelma 2022, 10).

Kouvolassa on syksystä 2018 alkaen toteutettu joustavaa esi- ja alkuopetusta. Toiminnassa mukana olleet ryhmät ovat järjestäneet yhteistä opetusta, toimintapäiviä ja tapahtumia. Joustavaa esi- ja alkuopetusta alettiin toteuttaa kaikissa Kouvolan esi- ja alkuopetusyksiköissä elokuussa 2022 alkaen, kun 2016 käyttöön otettu opetussuunnitelma uudistettiin. Tässä uudistetussa opetussuunnitelmassa esi- ja alkuopetuksen tavoitteista ja oppimiskokonaisuuksista on johdettu yhteiset tavoitteet ja toimintatavat. (Joustava esi- ja alkuopetus käynnistyy Kouvolassa toden teolla syksyllä uuden opetussuunnitelman myötä 2022.)

7 AINEISTON KERÄÄMINEN JA ANALYSOINTI

7.1 Tutkimusaineisto

Halusimme opinnäytetyössämme päästä lähemmäksi tutkimiamme henkilöitä, heidän kokemuksiaan ja ajatuksiaan (Hirsjärvi ym. 2008, 16). Halusimme kysyä haastateltavilta tarvittaessa selvennystä ja pysähtyä syventämään tietämystämme haastateltavien kertomista asioista (Hirsjärvi ym. 2018, 205). Tämän vuoksi valitsimme aineistonkeruumenetelmäksemme haastattelun.

Haastattelimme opinnäytetyöhöemme vuoden 2022 kevään ja kesän aikana viittä (5) Kouvolan kaupungilla esiopetuksessa työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa sekä kahta (2) varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Haastattelimme heidät lukuvuoden 2021–2022 kokemuksista tuoreeltaan. Otantamme on pieni, viisi varhaiskasvatuksen opettajaa ja kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa, joten emme voi yleistää tutkielmaamme koskettamaan koko esiopetuksen kenttää Kouvolassa saati laajemmin Suomessa. Harkinnanvarainen otanta mahdollistaa sen, että tutkimuksen kannalta merkittävät näkökulmat tulevat esiin (Eskola ym. 1998, 14).

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat olivat olleet vahvasti mukana tehostetun ja erityisen tuen lasten tuen jatkumon suunnittelussa nivelvaiheessa esiopetuksesta alkuopetukseen. Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyön arvelimme aineistoa kerätessämme olevan tärkeää, erityisesti tässä nivelvaiheessa tuen jatkumoa suunniteltaessa. Tämän vuoksi haastattelimme työhöemme tueksi myös heitä.

Suoritimme lukukauden 2021–2022 päätteeksi viisi yksilöhaastattelua ja yhden parihaastattelun. Varhaiskasvatuksen opettajat haastattelimme jokaisen yksilöllisesti kasvokkain. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat haastattelimme Teamsin välityksellä parihaastatteluna.

Haastattelimme varhaiskasvatuksen opettajia ja varhaiskasvatuksen erityisopettajia heidän työpäivänsä aikana, joten käytimme ajan tehokkaasti. Haastattelumme kestivät yhteensä 141 minuuttia. Pisin haastattelu kesti 36 minuuttia ja lyhyin tehokkaat 15 minuuttia. Erään haastattelun tallennuksen päätyttyä keskustelimme vielä tovin tutkimuskysymyksistämme. Emme kuitenkaan saaneet tätä keskustelua aineistomateriaaliksemme.

Valitsimme haastateltaviksemme työntekijöitä ympäri Kouvolan kaupunkia niin pienistä maaseutumaisista yksiköistä kuin suurista taajamayksiköistä, jotta Kouvolan kaupungin varhaiskasvatusyksiköiden moninaisuus ja erityispiirteet tulisivat paremmin esille. Olemme haastatelleet opinnäytetyöhömme varhaiskasvatusyksiköiden alaisuudessa toimivien esiopetusyksiköiden varhaiskasvatuksen opettajia ja varhaiskasvatuksen erityisopettajia. Tutkimme aiheitamme siis puhtaasti vain varhaiskasvatuksen näkökulmasta.

Lähestyimme haastateltaviamme itsenäisesti. Meillä ja haastateltavillamme on sama työnantaja, Kouvolan kaupungin varhaiskasvatus. Osallistuminen tutkielmaamme oli vapaaehtoista. Kukaan haastateltavistamme ei kieltäytynyt osallistumasta opinnäytetyömme toteutukseen. Kaikki suhtautuivat pyyntöömmme kiinnostuneesti. Muistutimme, että he saivat ilmoittaa meille kieltäytävänsä osallistumasta myös haastattelutilanteen jälkeen. Haastateltavillemme esitimme tietosuojaselosteen ja pyysimme haastattelutilanteessa erikseen heidän suostumustaan haastatteluun.

Haastateltavat valitsivat tai antoivat meidän valita itselleen nimimerkin opinnäytetyöhömme. Anonyymitimme heidät viisikirjaimisilla, naissukupuolelle sukupuolitetuilla etunimillä. Aineistossamme Selma, Riina, Saara, Kukka ja Pihla ovat esiopetuksessa työskenteleviä varhaiskasvatuksen opettajia, Hilla ja Kaisa varhaiskasvatuksen erityisopettajia. Eriytimme Hillan ja Kaisan varhaiskasvatuksen erityisopettajan lyhenteellä, -veo, Kaisa-veo ja Hilla-veo.

Haastatelluilla oli tavoitteidemme mukaisesti erilaisia kokemuksia tutkimusaiheestamme. Osalla varhaiskasvatuksen opettajista oli vasta muutaman vuo-

den työkokemus esiopettajan työstä, toisilla puolestaan hyvin pitkä työkokemus nimenomaan esiopetuksessa. Osa haastatelluista varhaiskasvatuksen opettajista oli tehnyt yhteistyötä joustavan esi- ja alkuopetuksen myötä vain yhden tai kahden alkuopetuksen luokanopettajan kanssa, osa puolestaan useamman alkuopetuksen luokanopettajan kanssa. Haastatelluilla oli työkokemusta myös alle kolmevuotiaiden ja kolme–viisivuotiaiden ryhmistä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat laskivat tehneensä joustavan esi- ja alkuopetuksen tiimoilta yhteistyötä jopa 30 alkuopetuksen luokanopettajan kanssa.

Haastateltujen kokemuksia käsitteellistämällä tuomme esille arkipäiväistä tietoa kouvolaisten varhaiskasvatuksen opettajien lukuvuoden 2021–2022 kokemuksista: Millaisia vaikutusmahdollisuuksia he kokevat heillä olevan esiopetuksen ja alkuopetuksen välisessä nivelvaiheessa? “Tavoitteena on toisin sanoen tehdä jo tunnettu tiedetyksi” (Tuomi ym. 2018).

7.2 Tutkimuskysymykset

Haastattelumme olivat puolistrukturoituja eli ns. teemahaastatteluja (Hirsjärvi ym. 2018, 208). Mietimme muutamia keskeisiä teemoja, joista arvelimme keskustelevalamme. Teimme myös valmiita kysymyksiä (liite 1 ja liite 2) siltä varalta, että haastattelutilanteissa haluaisimme tukeutua teemahaastattelua vahvemmin valmiisiin kysymyksiin. Osa haastateltavistamme halusi myös nähdä esimerkkejä kysymyksistämme etukäteen. Tämän vuoksi valmiit kysymykset olivat myös tarpeen. Annoimme tilaa haastattelujen aikana syntyneelle syventävälle keskustelulle. Meillä oli kolme keskeistä tutkimuskysymystä:

1. Miten Kouvolan kaupungilla esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa työskennellään sen eteen, että tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevat lapset saisivat alkuopetukseen siirryttyään riittävää tehostettua ja erityistä tukea?
2. Miten varhaiskasvatuksen opettajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokevat voivansa vaikuttaa työssään siihen, että lapset saavat alkuopetukseen siirryttyään riittävää tehostettua ja erityistä tukea?

3. Miten varhaiskasvatuksen opettajat kokevat alkuopetuksen työntekijöiden suhtautumisen heidän ammattitaitoonsa varhaiskasvatuksen opettajina ja asiantuntijoina?

7.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyömme on tutkielmana laadullinen eli kvalitatiivinen. Kvalitatiivinen tutkimus ei pyri yleistettävyyteen, pikemminkin tarkkaan katsaukseen valitusta ilmiöstä (Tuomi ym. 2018, 14).

Kvalitatiivisen tutkimuksen aihevalinnat kumpuavat usein tutkijoiden omasta tarpeesta ymmärtää jotain tiettyä ilmiötä (Patton 2002, 10). Kolmiportainen tuki varhaiskasvatuksessa oli meille molemmille työmme kautta jo tuttua. Halusimme lisää tietoa tuen jatkuvuudesta nivelvaiheessa esiopetuksesta alkuopetukseen. Kiinnostuimme varhaiskasvatuksen opettajan työmme myötä erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien positioista tässä nivelvaiheessa.

Opinnäytetyömme voidaan katsovan kuuluvan fenomenologiseen ja hermeneuttiseen tutkimusperinteeseen. Fenomenologinen tutkimusperinne perustuu ihmiseen tutkimuskohteena ja siihen, miten ihmiseltä voidaan saada tietoa ilmiöstä – esimerkiksi juuri erilaisten haastattelutekniikoiden avulla. Sekä fenomenologinen että hermeneuttinen tutkimusperinne nojaavat ihmiskäsityksen, jonka keskeisenä tiedon tuottamisen tapana ovat informanttien *yksilölliset kokemukset* tutkittavasta ilmiöstä ja näiden kokemusten tarkempi tarkastelu. (Tuomi ym. 2018, 41.)

7.4 Tutkimuksen analyysivaihe

Työstimme aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä keräämäämme aineistoa. Päättelymme on induktiivista. Keskeistä on aineistolähtöisyys. (Hirsjärvi, ym. 2008, 136.) Patton (2002, 453) kuvailee sisällönanalyysiä käytettävän erilaisen toistuvuuksien ja teemojen esiin nostamiseen aineistosta sekä ihmisten kokemusten kuvaamiseen fenomenologisessa tutkimuksessa. Halusimme opinnäytteessämme vastata asettamiimme tutkimuskysymyksiin.

Ensimmäinen aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaihe on aineiston redusointi eli pelkistäminen (Tuomi ym. 2018). Redusointivaiheessa karsimme tutkimusaineistosta ylimääräisen pois. Yleensä kaikkea keräämäänsä aineistoa ei pystytä hyödyntämään eikä kaikkea materiaalia tarvitse lainkaan analysoida. (Hirsjärvi ym. 2018, 225) Analyysin tarkoituksena oli selkeyttää tutkimusaineistoa ja löytää fokus. Opinnäytteemme alkoi vähitellen kasautua yhä vahvemmin nimenomaan joustavan esi- ja alkuopetuksen ympärille.

Redusoinnin jälkeen aineisto klusteroitiin eli ryhmiteltiin. Kiteytimme tutkimuskysymystemme kannalta keskeiset seikat. Fokusoimme erityisesti joustavaan esi- ja alkuopetukseen. Aineiston klusterointi eli ryhmittely oli mielestämme vaativa prosessi ja opinnäytetyöllämme oli jatkuvasti vaarana rönsyillä, kun halusimme redusoinnin jälkeenkin kertoa opinnäytetyössämme paljon enemmän haastatteluissa esiin noussutta. Nostimme käsittein esiin aineiston merkityksiä ja kuvailimme niitä (Patton, 2002, 456). Abstrahoiimme käsiteryhmittelyistä johtopäätöksiä ja yleistyksiä.

Keskusteluistamme nousivat teemoiksi esimerkiksi tiedonsiirtopalaverien merkitys ja toteutus, joustava esi- ja alkuopetus, sekä joustavaan esi- ja alkuopetukseen liittyen yhteinen suunnittelu-, arviointi- ja kehittämis aika tai sen puute, ulko-opetus, ympäristökasvatus, työpajatoiminta, joustavan esi- ja alkuopetuksen toiminnallisuus ja leikillisuus, varhaiskasvatuksen opettajien kokema arvostus luokanopettajilta, varhaiskasvatuksen opettajan ja alkuopetuksen luokanopettajan tekemä yhteistyö, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja varhaiskasvatuksen opettajan tekemä yhteistyö ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja laaja-alaisen erityisopettajan yhteistyö.

Keskeisiksi teemoiksi valikoituivat opinnäytetyömme haastatteluaineiston myötä varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyö, tiedonsiirtopalaverit, joustava esi- ja alkuopetus ja varhaiskasvatuksen opettajien kokema arvostus luokanopettajilta. Keskityimme opinnäytetyössämme näiden teemojen tarkasteluun.

7.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Säilytämme haastatteluaineistoamme kahdella tietokoneella, jotka on lukittu salasanoihin. Hävitämme haastatteluaineistomme tietoturvalisistä kuukauden päästä opinnäytetyömme valmistumisesta.

Kun kirjoitimme tutkielmamme, kiinnitimme huomiota validiteettiin. Validiteetti tarkoittaa, että tutkimme sitä mitä olemme luvanneet tutkia (Hirsjärvi ym. 2008, 187). Vastasimme opinnäytetyössämme tutkimuskysymyksiin. Lisäksi olemme huomioineet reliabiliteetin eli toistettavuuden: Olemme pyrkineet kirjoittamaan tutkielmamme vaiheet tähän opinnäytetyöhön mahdollisimman perusteellisesti auki, että työemme on toistettavissa. Hirsjärvi ym. (2008, 185) huomauttavat, että haastateltaessa informantteja uudelleen voidaan saada erilaisia tuloksia.

Opinnäytetyötä tehdessämme haasteeksi nousi ajankohtaisen tutkimustiedon niukka saanti liittyen esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheeseen. Esimerkiksi opetusministeriö on tehnyt ajankohtaisen selvityksen liittyen inklusiiviseen varhaiskasvatukseen ja opetukseen, mutta siinäkin viitataan nivelvaiheiden osalta pääasiassa yli kymmenen vuotta vanhaan tutkimustietoon (Alila ym. 2022). Laadullisen tutkimuksen selkärankana on teoreettinen viitekehys. Teoria esittelee tutkimuksen keskeiset käsitteet ja tuo ilmi keskeisten käsitteiden väliset suhteet. (Tuomi ym. 2018, 14.) Opinnäytetyössämme on tuotu haasteista huolimatta esiin laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti tutkimusaiheen käsitteistöä sekä aiemmin tehtyä tutkimusta tästä aiheesta.

8 TULOKSET

Pohdimme opinnäytetyössämme kolmea laajaa tutkimuskysymystä: Miten Kouvolan kaupungilla esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa työskennellään sen eteen, että tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevat lapset saisivat alkuopetukseen siirryttyään riittävää tehostettua ja erityistä tukea? Miten varhaiskasvatuksen opettajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat kokevat voivansa vaikuttaa työssään siihen, että lapset saavat alkuopetukseen siirryttyään riittävää tehostettua ja erityistä tukea? Miten varhaiskasvatuksen opettajat kokevat alkuopetuksen työntekijöiden suhtautumisen heidän ammattitaitoonsa varhaiskasvatuksen opettajina ja asiantuntijoina?

Keskeisiksi teemoiksi valikoituivat opinnäytetyömme haastatteluaineiston myötä varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyö, tiedonsiirtopalaverit, joustava esi- ja alkuopetus ja varhaiskasvatuksen opettajien kokema arvostus luokanopettajilta.

8.1 Varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan yhteistyö

Haastatteluaineistostamme selvisi, että varhaiskasvatuksen erityisopettaja on esiopetustiimien käytettävissä hyvin erilaisin resurssein. Toisinaan varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu esiopetukseen useasti lukuvuoden aikana. Toisinaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaa konsultoidaan pitkälti vain etäältä, esimerkiksi Wilmassa.

Haastatellut korostivat onnistuneen veo-yhteistyön merkitystä. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajista Riina (2022) kertoi, että hän katsoo varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa, että verkostot ja tuen paperit ovat alkuopetukseen siirtyvällä kunnossa. Tuen papereilla tarkoitetaan tässä esimerkiksi pedagogisia arvioita ja oppimissuunnitelmia, sekä pedagogisia selvityksiä ja henkilökohtaisia opetuksen järjestämisiä koskevia suunnitelmia.

Molemmat haastatellut varhaiskasvatuksen erityisopettajat huomauttivat, että erityisen tuen piirissä olevien lasten polku on suhteellisen selkeä. Yleensä heillä on tarvittavat tukitoimet ja verkostot. Sen sijaan tehostetun tuen piirissä olevien lasten polkua aletaan usein vasta kartoittamaan. Tällöin varhaiskasvatuksen opettajan yhteistyö varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa voi olla laajempaa kuin erityisen tuen piirissä olevan lapsen kohdalla.

8.2 Tiedonsiirtopalaverit

Kaikki haastatellut suhtautuivat positiivisesti tiedonsiirtopalaverihin. Kaisa-veo (2022) piti tiedonsiirtopalaveria nivelvaiheen tärkeimpänä osa-alueena.

Haastatteluissa kävi ilmi, että rehtori kutsuu keväisin varhaiskasvatuksen opettajan tiedonsiirtopalaveriin. Tiedonsiirtopalaverit käydään rehtorin joh-

dolla. Tiedonsiirtopalavereissa ovat läsnä lapsen tuleva alkuopetuksen luokanopettaja, rehtori ja mahdollisuuksien mukaan oppilashuoltoryhmästä esimerkiksi laaja-alainen erityisopettaja. Esiopetuksen puolelta varhaiskasvatuksen opettaja ja toisinaan myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuvat tiedonsiirtopalavereihin. Molemmat haastatellut varhaiskasvatuksen erityisopettajat korostivat olevan tärkeää, että tiedonsiirtopalavereissa kuuluu myös huoltajien näkökulma, erityisesti tehostetun ja erityisen tuen lasten kohdalla. Kouvolan kaupungilla on käytössä tiedonsiirtolomake, joka on muistettava käydä huoltajien kanssa läpi.

Haastatelluista varhaiskasvatuksen opettajista Pihla (2022) pysähtyi pohtimaan tiedonsiirtopalavereja pidempään. Hän koki tulleen kuulluksi tiedonsiirtopalavereissa. Hän koki myös hyvänä, että tiedonsiirtopalavereissa oli ollut usein mukana myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Toisinaan tuleva alkuopetuksen luokanopettaja ei ole vielä tiedossa. Kaikki haastatellut pitivät tärkeänä, että erityisesti alkuopetuksen luokanopettaja on tiedossa esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa ennen uuden lukuvuoden alkua ja koulutulokkaiden siirtymistä esiopetuksesta alkuopetukseen. Haastatelluista varhaiskasvatuksen opettajista Selma (2022) huomautti esimerkiksi, että toisinaan tiedonsiirtopalaverissa ei ole ollut kuin rehtori paikalla. Tällöin tieto ei siirry esiopetuksesta alkuopetukseen suoraan vaan rehtorin välittämänä.

Haastateltavat kertoivat, että tiedonsiirto hankaloituu, jos esimerkiksi alkuopetuksen tuleva luokanopettaja ei ole vielä keväällä tiedossa, tiedonsiirtopalavereissa mukana ollut alkuopetuksen luokanopettaja vaihtaa työpaikkaa tai koulutulokas itse muuttaa toisaalle.

8.3 Joustava esi- ja alkuopetus

Joustavasta esi- ja alkuopetuksesta, puhekielisesti varhaiskasvatuksessa *jea-tunneista*, kehkeytyi jo haastattelujen alkuvaiheessa keskeinen teema. Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat, että joustavien esi- ja alkuopetuksen tuntien aikana esikoululaiset ja alkuopetuksessa olevat ykkös- ja kakkosluokkalaiset opiskelevat yhdessä esimerkiksi liikuntaa tai ympäristöoppia

oppitunnin ajan kerran viikossa tai harvemmin. Osa haastatelluista varhaiskasvatuksen opettajista tiesi esimerkkejä huomattavan tiiviisti, jopa päivittäin, toteutetusta joustavasta esi- ja alkuopetuksesta.

Haastatelluista Riina (2022) mainitsi, että yhteistyötä lähikoulun kanssa oli tehty jo ennen syksyä 2018 ja Riinan silloisen esiopetusryhmän osallistumista kouvolaan joustavan esi- ja alkuopetuksen pilotointiin. Ennen joustavaa esi- ja alkuopetusta hänen esiopetusryhmänsä osallistuivat jo lähikoulun tapahtumiin. Varsinaista alkuopetukseen painottuvaa yhteistyötä ei vielä ollut.

Haastatellut viisi varhaiskasvatuksen opettajaa työskentelivät Kouvolan kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä lukuvuonna 2021–2022 viidessä eri esiopetusryhmässä. Esiopetusryhmistä kolmella oli ollut lukuvuoden 2021–2022 aikana tiiviisti yhteistyötä joustavan esi- ja alkuopetuksen merkeissä viikoittain, neljännellä harvemmin ja viidennellä ei ollenkaan.

Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat suhtautuivat Kouvolassa lukuvuonna 2021–2022 järjestettyyn joustavaan esi- ja alkuopetukseen myönteisesti. Yksi varhaiskasvatuksen opettaja ei ollut esiopetusryhmänsä kanssa osallistunut joustavaan esi- ja alkuopetukseen, joten hänen haastattelussaan ei siitä juuri puhuttu. Opinnäytetyömme taustatueksi haastatellut varhaiskasvatuksen erityisopettajat suhtautuivat Kouvolassa toteutetun joustavan esi- ja alkuopetuksen sisältöihin varhaiskasvatuksen opettajia kriittisemmin. Molemmat pohtivat joustavan esi- ja alkuopetuksen jatkokehittämistä.

Opinnäytetyöhömme haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat, että jos joustavaa esi- ja alkuopetusta oli lukuvuoden 2021–2022 aikana ollut, sitä oli järjestetty heidän ryhmissään esimerkiksi työpajoissa, oppitunneilla sekä sisätiloissa, että ulkosalla, esimerkiksi lähimetsässä, sekä pihatapahtumissa.

Haastatellut pitivät joustavaa esi- ja alkuopetusta erittäin tärkeänä esimerkiksi koulutulokkaiden koulujännitystä vähentävänä tekijänä. Alkuopetuksen henkilökunta, luokkatilat ja kolmen haastatellun varhaiskasvatuksen opettajan kohdalla myös koulun ruokailutilat tulivat joustavan esi- ja alkuopetuksen myötä

koulutulokkaille tutuiksi. Joustavaan esi- ja alkuopetukseen osallistuivat toisinaan myös koulujen psyykkarit, kuraattorit ja laaja-alaiset erityisopettajat.

Varhaiskasvatuksen opettajista Selma (2022) huomautti, että hyödyllisintä joustava esi- ja alkuopetus on tilanteissa, joissa lapsi jatkaa siihen kouluun, jonka kanssa esiopetusryhmällä on joustavaa esi- ja alkuopetustoimintaa.

8.4 Varhaiskasvatuksen opettajien kokema arvostus

Varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat, että joustava esi- ja alkuopetuksen yhteistyö alkuopetuksen luokanopettajien kanssa oli ollut sujuvaa. Haastatellut kokivat alkuopetuksen henkilökunnan arvostavan heidän työtään sitä enemmän, mitä enemmän joustavaa esi- ja alkupetussyhteistyötä oli ollut.

Mitä enemmän yhteistyötä oli ollut, sitä enemmän haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kokivat voivansa vaikuttaa tehostetun ja erityisen tuen jatkuvuuteen esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa.

Riina (2022) kertoi, että vastuuta jaettiin alkuopetuksen luokanopettajan kanssa niin, ettei hän tai alkuopetuksen luokanopettaja puurtanut joustavan esi- ja alkuopetuksen eteen yksin. Hän korosti toimivan yhteistyön vaativan aktiivista kommunikointia ja toimivaa henkilökemiala. Haastatelluista varhaiskasvatuksen opettajista Saara ja Selma olivat samaa mieltä. Joustavan esi- ja alkuopetuksen myötä on ollut mahdollista tehdä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa yhteistyötä ilman hierarkisia raja-aitoja.

”Meillä on jokaisella se oma setti, jota me suunnitellaan ja lapset kiertää sen. Ei siin eritellä kuka on alkuopettaja ja kuka on esiopettaja.”

(Selma 2022)

Haastatellut korostivat säännöllisten yhteisten suunnittelupalaverien tärkeyttä alkuopetuksen luokanopettajan kanssa. Haastatelluista vain yhdellä varhaiskasvatuksen opettajalla (Saara, 2022) viikoittaiset yhteissuunnittelupalaverit toteutuivat alkuopetuksen luokanopettajan kanssa lukuvuonna 2021–2022.

Tiivis alkuopetusyhteistyö näkyi varhaiskasvatuksen opettajien kokemassa arvostuksessa. Varhaiskasvatuksen opettajien tekemä työ oli tullut näkyväksi ja ymmärrettävämmäksi ja nauttinut siten enemmän arvostusta. Selma (2022) tiivisti, että alkuopetuksessa kyllä nähdään ja arvostetaan varhaiskasvatuksen opettajien esiopetuksessa tekemää työtä, mutta että tietoa alkuopetuksessa ei ole vielä riittävästi siitä, mitä siellä esiopetuksessa itse asiassa tehdään.

Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat heidän ammattitaitoonsa suhtaudutun pääsääntöisesti alkuopetuksen luokanopettajien toimesta hyvin. Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat harvoin kuulleensa heidän ammattitaitoonsa vähättelevää puhetta alkuopetuksen luokanopettajilta.

Varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat haastatteluissa pohtineensa toisinaan miten erityisesti alkuopetukseen siirtyneiden tehostetun ja erityisen tuen lapsilla on mennyt alkuopetuksen puolella. He olivatkin iloisia siitä, että heihin otettiin myöhemmin, esioppilaan ollessa jo ykkösluokkalainen, yhteyttä alkuopetuksen puolelta ja pyydettiin esimerkiksi mukaan tuen palavereihin.

8.5 Johtopäätökset

Haastatteluista tehdessämme varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyön sujuvuus koettiin tärkeänä. Sujuva keskinäinen yhteistyö varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa mahdollisti sujuvamman yhteistyön alkuopetuksen kanssa.

Haastatellut kertoivat, ettei varhaiskasvatuksen opettajan esiopetuksessa tekemästä työstä aina tiedetty alkuopetuksen puolella tarpeeksi. Mitä enemmän varhaiskasvatuksen opettajien työstä tiedettiin, sitä enemmän he kokivat, että alkuopetuksen luokanopettajat arvostivat heidän työpanostaan.

Haastatellut korostivat koulutulokkaiden tiedonsiirtopalaverien tärkeyttä ja toimivuutta. Ongelmakohtina mainittiin esimerkiksi tilanteet, joissa koulutulokas muuttaa muualle, tai alkuopetukseen siirtyvien lasten tulevat luokanopettajat eivät olleet vielä tiedossa, valintaprosessin ollessa kesken. Tuolloin tietoa on

siirretty esimerkiksi tulevan luokanopettajan sijaan rehtorille. Tiedonsiirtopala-
verit koettiin mahdollisuutena vaikuttaa tehostetun ja erityisen tuen jatkuvuu-
teen lapsen siirtyessä esiopetuksesta alkuopetukseen.

Opinnäytetyömme haastatteluissa nimenomaan joustava esi- ja alkuopetus
nähtiin yhteistyö- ja vaikutusmahdollisuutena. Joustava esi- ja alkuopetus
mahdollisti enemmistölle haastatelluista säännöllisen yhteistyön alkuopetuk-
sen luokanopettajan kanssa. Luokanopettaja pystyi tutustumaan oppituntien,
pajojen ja tuokioiden aikana koulutulokkaksiin ja oppimaan esimerkiksi niin
näillä yleisen, tehostetun kuin erityisen tuen lapsilla toimivista käytännöistä.
Joustavan esi- ja alkuopetuksen vähyys tai uupuminen koettiin puolestaan yh-
teistyö- ja vaikutusmahdollisuuksia kaventavana tekijänä.

Tekemistämme haastatteluista selvisi, että mitä enemmän esi- ja alkuopetus
tekivät yhteistyötä keskenään, sitä enemmän esikoulun varhaiskasvatuksen
opettajan tekemää työtä koettiin alkuopetuksen puolella arvostavan.

Mitä enemmän yhteistyötä oli ollut, sitä enemmän haastatellut varhaiskasva-
tuksen opettajat kokivat voivansa myös vaikuttaa tehostetun ja erityisen tuen
jatkuvuuteen esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa.

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat hyvänä, että heihin otettiin esikoulun jäl-
keisenä syksynä alkuopetuksen toimesta vielä yhteyttä, tiedustellakseen voi-
siko varhaiskasvatuksen opettaja esimerkiksi osallistua alkuopetukseen siirty-
neen tehostetun tai erityisen tuen lapsen tuen palavereihin.

9 KEHITYSEHDOTUKSET

9.1 Joustavan esi- ja alkuopetuksen mahdollistaminen

Kehityskohteena olisi mielestämme tärkeää, että Kouvolan kaupunki kehittäisi
mahdollisuuksia joustavan esi- ja alkuopetuksen tiiviiseen ja säännölliseen jär-
jestämiseen kaikille esiopetusyksiköilleen esimerkiksi huolehtimalla joustavan
esi- ja alkuopetuksen tulevan huomioiduksi esiopetuksessa erityisesti varhais-

kasvatussyksiköissä työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien työvuoro-suunnittelussa. Varhaiskasvatussyksiköissä työskentelevien esiopettajien resurssia tarvitaan monesti kyseisessä yksikössä päivän aikana, minkä vuoksi irtautuminen esimerkiksi koululle ei välttämättä onnistu.

Miten alkuopetuksen puolella suhtaudutaan yhteistyöhön, esimerkiksi joustavaan esi- ja alkuopetukseen? Annetaanko alkuopetuksen puolella joustavaan esi- ja alkuopetusyhteistyöhön millaista painoarvoa ja millaisia resursseja? Esi- ja alkuopetuksen yhteistyön haasteina on aiemmissa tutkimuksissa havaittu tiedonkulun heikkoutta ja ajanpuutetta sekä esimiehen tuen puuttumista yhteistyön toteuttamiseksi (Myers ym. 2011, 87).

Haastatellut kertoivat joustavaa esi- ja alkuopetusta järjestettävän esikoulua lähimmän alakoulun kanssa. Osa haastatelluista muistutti kuitenkin, että heidän esikouluistaan lapset hajaantuvat useaan eri alakouluun alkuopetukseen, eivät ainoastaan esikoulua lähimpään alakouluun. Haastatelluista Pihla (2022) nosti esille, että yhteistyötä alkuopetuksen kanssa helpottaisi, jos esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettajat saisivat tiedon lasten koulupaikoista. Hän lisäsi, että esiopetus voisi silloin helpommin olla yhteydessä lasten tuleviin alakouluihin. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen opettajat utelevat oppilaiden tulevia kouluja huoltajiltaan, koska esimerkiksi Kouvolan kaupungin käyttämässä Wilma-sovelluksessa koulutulokastieto ei heille näy.

9.2 Luokanopettajien kiinnittäminen

Lapsen esikoulun- ja alkuopetuksen nivelvaiheen sopeutumisprosessein kannalta olisi tärkeää saada jatkuvuus lapsen kasvuympäristöjen kesken. Jatkuvuus voidaan varmistaa sillä, että keväällä nivelvaiheeseen liittyvään tiedon-siirtopalaveriin osallistuisi lasta syksyllä vastaanottava luokanopettaja (Karikoski & Tiilikka 2020, 89). Esi- ja alkuopetuksen henkilöstön yhteistyöllä ja ymmärryksellä toistensa toimintatavoista voidaan edistää ja tukea lapsen sopeutumista uuteen oppimisympäristöön (Karikoski & Tiilikka 2020, 79).

Olisikin tärkeää, että erityisesti tehostetulla ja erityisellä tuella olevat esikoululaiset tietävät tulevan alkuopetuksen luokanopettajansa jo hyvissä ajoin, luokanopettajien tutustuessa näihin lapsiin ja näiden lasten tutustuessa luokanopettajiinsa. Joustava esi- ja alkuopetus on avainroolissa tässä, mutta tärkeää on myös esimerkiksi, että keväällä koulun rehtorin koollekutsumissa tiedonsiirtopalaverissa olisivat muiden muassa alkuopetuksen tulevat luokanopettajat ja laaja-alaiset erityisopettajat jo osallistumassa.

Parhainta olisi, jos esimerkiksi laaja-alaiset erityisopettajat, koulukuraattorit ym. pystyisivät, kuten opinnäytetyömme haastateltavat ehdottavat, osa omien onnistuneiden kokemuksensa pohjalta, jalkautumaan jo lukuvuoden aikana esiopetuksen puolelle, edes joustavan esi- ja alkuopetuksen ajaksi. Tuolloin alkuopetuksen luokanopettajien lisäksi koulun oppilashuollosta vastaavatkin näkisivät koulutulokkaat osana joustavan esi- ja alkuopetuksen ryhmäänsä.

Henkilökunnan vaihtumattomuus nivelvaiheessa esiopetuksesta alkuopetukseen on aineistomme perusteella tärkeä jatkuvuuden tae. Oppilas tunnetaan, jolloin hänen tuen tarpeensa osataan ottaa vahvemmin huomioon hänelle sopivimmalla tavalla. Jos vaihtuvuudelle ei voida mitään, olisi hyvä jos uusi alkuopetuksen luokanopettaja olisi tiedossa jo hyvissä ajoin ennen syksyä, mieluummin jo mahdollisimman varhain keväällä.

10 POHDINTA

10.1 Pienten lasten koulu

Joustavan esi- ja alkuopetuksen tiiviimpänä muotona voidaan pitää pienten lasten kouluja. Pienten lasten kouluissa on vain esi- ja alkuopetuksen luokkia. Kouvolan kaupunki on suunnitellut Kouvolan Sippolaan pienten lasten koulua (Keskilaakso 9.11.2022). Suunnitelman perusteella Sippolan kirkonkylälle uuteen pienten lasten kouluun jäisivät alakouluikäisistä vain alkuopetusikäiset eli ykkös- ja kakkosluokkalaiset lapset. Sippolan pienten lasten koulua käyneet kuljetettaisiin kolmannesta luokasta lähtien kotikyliensä sijaintien perusteella

useisiin eri alakouluihin. Tällöin Sippolan pienten lasten koulua käyneille lapsille tulisi uusi ja ylimääräinen nivelvaihe perusopetuksessa vastaan pian esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen jälkeen.

Nivelvaiheet eli siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen välillä ovat toki osa jokaisen lapsen arkea. Erityisen ja tehostetun tuen lapsille siirtymät voivat olla tavallista haastavampia. Siirtymävaiheet haastavat lapsen kehitystä, kun lapsi joutuu kohtaamaan uuden ympäristön, toimintakulttuurin, opettajan ja kaverit (Karila ym. 2013, 25). Epäonnistuneilla siirtymillä voi olla kauaskantoisia seurauksia esimerkiksi lapsen sosiaalisessa sopeutumisessa, hyvinvoinnissa sekä opintomenestyksessä (Ahtola 2012, 14).

10.2 COVID-19-pandemia

COVID-19-pandemian vaikutuksista esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheeseen ja joustavaan esi- ja alkuopetukseen emme tietoisesti nostaneet opinnäytetyösämme esille. Lähes kaikista rajoituksista oltiin jo luopumassa lukuvuoden 2021–2022 päätteeksi haastattelututkimusta tehdessämme. COVID-19-pandemian rajoituksia oli vielä jonkin verran tutkimamme lukuvuoden 2021–2022 aikana, mutta ei esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa niin paljon kuin edeltävänä lukuvuonna, 2020–2021. Tuolloin esimerkiksi joustava esi- ja alkuopetus oli monin paikoin jäissä, ellei toteutunut esimerkiksi ulko-opetuksena. Mahdollisesti korona-aika vaikutti lukuvuonna 2021–2022 vielä esi- ja alkuopetusyhteistyöhön yhteistyötä vaikeuttavasti.

10.3 Kestävä kehitys

Kouvolan kaupunki voisi toimia edelläkävijänä kestävän kehityksen saralla säilyttämällä joustavaan esi- ja alkuopetukseen laajemmin kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen elementtejä. Tässä voisi hyödyntää Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen Agenda 2030 -tavoiteohjelmaa, joka kestävän kehityksen lisäksi pyrkii ihmisten tasa-arvoon. Takaamalla esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa lapsille heidän tarvitsemansa tuen jatkuvuus, toteutuu lasten tasa-arvoinen kohtelu kasvatuksen ja oppimisen näkökulmasta. (Kestävän kehityksen tavoitteet s.a.)

Ympäristökasvatus on kestävä kehityksen kasvatusta ja se kuuluu esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014). Tutkin ja toimin oppimisympäristössäni -oppimiskokonaisuuden tavoitteena on tutustua luonnon elämään ja ilmiöihin sekä kehittää lasten luontosuhdetta liikkumalla luonnossa sitä havainnoiden ja tutkien.

Haastateltavistamme Riina (2022) korosti ulko-opetuksen ja ympäristökasvatuksen merkitystä joustavaa esi- ja alkuopetusta järjestettäessä. Riinan kokemusten mukaan ulkona, esimerkiksi metsässä, toteutetulla toiminnallisella ja leikillisellä joustavalla esi- ja alkuopetuksella oli ollut hyvä vaikutus hänen oppilaidensa suhtautumiseen tulevaan alkuopetukseen ja luokanopettajiin.

10.4 Jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyötä tehdessämme huomasimme, että nivelvaiheita on tutkittu verrattain vähän. Nivelvaiheilla on lapsen koulutaipaleella tärkeä merkityksensä ja siirtymien epäonnistumisilla voi olla kauaskantoisia seurauksia (Ahtola 2012, 14). On tärkeää, että opetushenkilökunnalle annetaan mahdollisuus tehdä nivelvaiheista sujuvia, esimerkiksi juuri koulutulokkaille, joiden nivelvaihetta esiopetuksesta alkuopetukseen tutkimme tässä opinnäytetyössämme. Esi- ja alkuopetuksen välisen yhteistyön parantamiseen tähtäävät jatkotutkimushankkeet auttaisivat niin yleisen kuin tehostetun ja erityisen tuen koulutulokkaita koulutiellään alkuun.

Jatkotutkimusmahdollisuus olisi perehtyä myös opinnäytetyössämme läpikäymäämme nivelvaiheeseen esimerkiksi koulutulokkaiden ja heidän perheidensä näkökulmasta. Olemme opinnäytetyössämme pidättäytyneet varhaiskasvatusyksiköissä toimivien esikoulujen varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksissa. Tutkimusdataa olisi ollut hyvä saada myös koulujen yhteydessä toimivien esiopetusryhmien opetushenkilökunnan näkökulmasta.

Joustava esi- ja alkuopetus yleistyy. Joustavaa esi- ja alkuopetusta kehittääkseen joustavasta esi- ja alkuopetuksesta olisi tärkeää saada lisää tutkimusdataa. Miten esimerkiksi joustavaan esi- ja alkuopetukseen osallistuminen näkyy

lapsen koulumenestyksessä tai muussa lapsen kouluhyvinvoinnissa? Kiinnostava näkökulma olisi esimerkiksi ulko-opetus- ja/tai ympäristökasvatuspainotteen joustavan esi- ja alkuopetuksen merkityksen tutkiminen suhteessa esi- ja alkuopetuksen oppilaiden oppimistuloksiin tai kokemuksiin kouluviihtyvyydestä? Haastatelluista Riina (2022) pyysi kiinnittämään huomiota esi- ja alkuopetuksen opetuskulttuurien eroon, esiopetuksessa opetuksen ollessa toiminnallisempaa ja leikillisempää kuin alkuopetuksessa. Parantaisiko esimerkiksi osallistuminen tiiviiseen toiminnalliseen ja leikilliseen joustavaan esi- ja alkuopetukseen alkuopetuksessa olevien oppilaiden kouluviihtyvyyttä?

10.5 Oma oppiminen

Opinnäytetyön tutkimusaiheemme on meistä hyvin ajankohtainen, merkityksellinen ja mielenkiintoinen. Valtakunnallinen ja Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelma on uudistunut 2022. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä on tiivistetty, sillä syksystä 2022 alkaen joustava esi- ja alkuopetus on otettu osaksi esi- ja alkuopetusta. Enää ei ainoastaan pilotoida.

Opiskelun ja opinnäytetyöprosessin aikana olemme molemmat työskennelleet Kouvolassa varhaiskasvatuksessa. Työmme auttoi meitä tarkastelemaan tutkimusaihettamme kriittisesti. Uskomme, että opinnäytetyöprosessissa saatu tieto ja kokemus hyödyttää meitä tulevaisuudessa niin varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävissämme kuin muissa sosionomin työtehtävissä. Oman ammatillisen kehittymisemme kannalta opinnäytetyömme antoi todella mainion lähikuvan nivelvaiheiden, erityisesti esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen, merkityksestä. Sitä ei voine liiaksi korostaa, että yhteistyö lähettävän ja vastaanottavan yksikön välillä voi muodostua keskeiseksi lapsen opintietä ajatellen, erityisesti tehostetun ja erityisen tuen lapsilla. Tähän yhteistyöhön on oltava riittävästi resursseja, toimivia työvälineitä.

LÄHTEET

Ahtola, A. 2012. Proactive and preventive student activities in Finnish pre-school and elementary school: Handling of transition to formal schooling and national anti-bullying program as examples. Turun yliopisto. Käyttäytymistieteiden ja filosofian laitos. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5157-4> [viitattu 6.1.2023].

Alila, K., Eskelinen, M., Kuukka, K., Mannerkoski, M. & Vitikka, E. 2022. Kohti inklusiivista varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta. Oikeus oppia – Opetuksen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmisteleavan työryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:44. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998/986

Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelma. 2022. Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman yleinen osa. Kouvolan kasvatus- ja opetuslautakunta. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kouvola/perusopetus/ops/ops/ops-yleinen-osa-lautakunta-6.10.22.pdf:file/download/710a61e6cfae5b9130ec995958c38a361dc4fcc9/Ops-%20yleinen%20osa-%20lautakunta%206.10.22.pdf> [viitattu 6.1.2023].

Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Joustava esi- ja alkuopetus käynnistyy Kouvolassa toden teolla syksyllä uuden opetussuunnitelman myötä. 2022. Kouvolan kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kouvola.fi/ajankohtaiset/joustava-esi-ja-alkuopetus-kaynnistyy-kouvolassa-toden-teolla-syksylla-uuden-opetussuunnitelman-myota/> [viitattu 6.1.2023].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2018. Tutki ja kirjoita. 22. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Joustava esi- ja alkuopetus opetussuunnitelma. 2022. Kouvolan kaupunki. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kouvola/perusopetus/ops/joustava-esi-ja-alkuopetus-jea/etsi-ei-uusia-viesteja-ei-uusia-ilmoituksia-teija-top-pila-mo:file/download/037733197de746798871dafc1ba71b8df84a957d/JEA-ops%20lautakuntaa%209.6.22-%20korjattu%20versio.pdf> [viitattu 6.1.2023].

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2020. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala E. & Turja L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.

Karila, K., Lipponen, L. & Pyhältö, K. (toim.) 2013. Päiväkodista peruskouluun. Siirtymät varhaiskasvatukseen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2013:17. PDF-dokumentti saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/paivakodista_peruskouluun_2.pdf [viitattu 6.1.2023].

Keskilaakso. 9.11.2022. Kokkonen, S. Sippolassa halutaan säilyttää 1.–6-luokkainen koulu ja päiväkotit – Lähipalvelujen puolesta ollaan valmiita taistelemaan. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.keskilaakso.fi/paikalliset/5487380> [viitattu 6.1.2023].

Kestävän kehityksen tavoitteet. s.a. Suomen YK-liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys> [viitattu 6.1.2023].

Kolmiportainen tuki esiopetuksessa. s.a. Kouvola kaupunki. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kouvola.fi/wp-content/uploads/2021/10/Tuen_kolmiportaisuuden_toteuttaminen_esiopetuksessa.pdf [viitattu 6.1.2023].

Kouvola varhaiskasvatussuunnitelma. 2022.

Louhela-Risteellä, V. & Meriläinen, H. 2020. Onnistuneen kolmiportaisen tuen merkitys esi- ja alkuopetuksessa. Teoksessa Kyrönlampi, T. Mäkitalo, K. & Uitto, M. (toim.) 2020. Esi- ja alkuopetuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Myers, C.T., Schneck, C.M., Effgen, S.K., McCormick, K.M., Shasby, S.B. 2011. Factors Associated With Therapists' Involvement in Children's Transition to Preschool. AJOT. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://research.aota.org/ajot/issue/65/1> [viitattu 6.1.2023].

OAJ. 2022. Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Minustako varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen opettaja? Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajantyoon/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/> [viitattu 6.1.2023].

Ojala, M. 2015. Varhaiskasvatus, esiopetus ja koulun alku lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Helsinki: Unigrafia Oy.

Opetushallitus. 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. PDF-dokumentti saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf [viitattu 6.1.2023].

Perusopetuslaki 628/1998.

Patton, M. 2002. Qualitative research & evaluation methods. Thousand Oaks: Sage Publications, inc.

Sandberg, E. 2021. Pedagoginen tuki. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tuen kolmiportaisuuden toteuttaminen esiopetuksessa. 2021. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kouvola.fi/wp-content/uploads/2021/10/Tuen_kolmiportaisuuden_toteuttaminen_esiopetuksessa.pdf [viitattu 6.1.2023].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf [viitattu 6.1.2023].

Esiopetuksen varhaiskasvatuksenopettajien kokemuksia tehostetun ja erityisen tuen lasten nivelvaiheessa alkuopetuksen luokanopettajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä

Xamk

Opinnäytetyö 2023

Puolistrukturoidun haastattelun runko

Esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettajat

Taustakysymyksiä

Millainen koulutustausta sinulla on?

Kauanko olet toiminut varhaiskasvatuksen opettajana esiopetuksessa?

Oletko toiminut varhaiskasvatuksen opettajana muutoin kuin esiopetuksessa?

Monenko eri luokanopettajan kanssa tehtävästä yhteistyöstä sinulla on kokemusta?

Millaisia kokemuksia sinulla on kolmiportaisesta tuesta?

Anonyymitämme sinut jo tässä vaiheessa, keksi itsellesi hyvä etunimi nimimerkiksi?

- Siltä varalta, että nimimerkki on jo käytössä, keksi vielä toinen?

Yhteistyö

Teet esiopettajana yhteistyötä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Millaista yhteistyötä teette varhaiskasvatuksen esiopettajan kanssa esikouluvuoden aikana?

Millaista yhteistyötä esiopetus ja alkuopetus tekevät esikouluvuoden aikana?

Millaisia kokemuksia sinulla on joustavasta esi- ja alkuopetuksesta?

Jos eskarilainen on tehostetulla tuella tai erityisellä tuella, eroaako yhteistyö alkuopetuksen luokanopettajan kanssa siitä mitä yhteistyö on yleisellä tuella olevan eskarilaisen suhteen?

Koetko, että olet pystynyt vaikuttamaan lapsen tuen jatkuvuuteen?

Onko sinulla joitain esimerkkejä onnistuneesta yhteistyöstä?

Onko sinulla joitain esimerkkejä yhteistyöstä, jossa olisi paljon petrattavaa?
Mikä olisi ideaalein tapa tehdä yhteistyötä alkuopetuksen kanssa?

Ammatti-identiteetti

Miten koet, että luokanopettaja arvostaa tekemääsi työtä varhaiskasvatuksen opettajana?

Yhteistyö varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa

Millaista yhteistyötä teet varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa esikouluvuoden aikana?

Miten varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa toimitte nivelvaiheessa alkuopetuksen luokanopettajan kanssa?

Esiopetuksen varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemuksia tehostetun ja erityisen tuen lasten nivelvaiheessa alkuopetuksen luokanopettajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä

Xamk

Opinnäytetyö 2023

Puolistrukturoidun haastattelun runko

Esiopetuksen varhaiskasvatuksen erityisopettajat

Taustakysymyksiä

Millainen koulutustausta sinulla on?

Kauanko olet toiminut varhaiskasvatuksen erityisopettajana esiopetuksessa?

Oletko toiminut varhaiskasvatuksen erityisopettajana muutoin kuin esiopetuksessa?

Monenko eri luokanopettajan kanssa tehtävästä yhteistyöstä sinulla on kokemusta?

Millaisia kokemuksia sinulla on kolmiportaisesta tuesta?

Anonyymitämme sinut jo tässä vaiheessa, keksi itsellesi hyvä etunimi nimimerkiksi?

- Siltä varalta, että nimimerkki on jo käytössä, keksi vielä toinen?

Yhteistyö

Teet varhaiskasvatuksen erityisopettajana yhteistyötä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Millaista yhteistyötä teette varhaiskasvatuksen opettajan kanssa esikouluvuoden aikana?

Millaista yhteistyötä esiopetus ja alkuopetus tekevät esikouluvuoden aikana?

Millaisia kokemuksia sinulla on joustavasta esi- ja alkuopetuksesta?

Jos eskarilainen on tehostetulla tuella tai erityisellä tuella, eroaako yhteistyö alkuopetuksen luokanopettajan kanssa siitä mitä yhteistyö on yleisellä tuella olevan eskarilaisen suhteen?

Koetko, että olet pystynyt vaikuttamaan lapsen tuen jatkuvuuteen?

Onko sinulla joitain esimerkkejä onnistuneesta yhteistyöstä?

Onko sinulla joitain esimerkkejä yhteistyöstä, jossa olisi paljon petrattavaa?

Mikä olisi ideaalein tapa tehdä yhteistyötä alkuopetuksen kanssa?

Ammatti-identiteetti

Miten koet, että luokanopettaja arvostaa tekemääsi työtä varhaiskasvatuksen erityisopettajana?

Yhteistyö varhaiskasvatuksen opettajan kanssa

Millaista yhteistyötä teet varhaiskasvatuksen opettajan kanssa esikouluvuoden aikana?

Miten varhaiskasvatuksen opettajan kanssa toimitte nivelvaiheessa alkuopetuksen luokanopettajan kanssa?